

Temat 1: PŁEĆ 3D

Opis i cel wykładu: Płeć przenika całość życia ludzkiego i zaznacza się na wiele sposobów. Dostrzegalna jest wyraźnie na poziomie ciała (somatyczny wymiar ludzkiej płciowości). Swoiście męskie i żeńskie sposoby wrażliwości, motywacji i działania wskazują na ich korzenie w warstwie psychicznej. Jeżeli każdy z przejawów ludzkiego życia jest zabarwiony seksualnie, to i sam podmiot – konkretny człowiek musi być płciowy. Płeć swymi korzeniami sięga do jego istoty. Liczne oznaki płciowości nie są zbiorem luźno powiązanych elementów, lecz wystają z podłoża, którym jest żywy, płciowy KTOS (rozumny wymiar ludzkiej płciowości). Można to zobaczyć dopiero na obrazie trójwymiarowym. Obecne na pierwszym planie liczne cechy płciowe widzimy jako osadzone w podmiotowej głębi. Obrazowo rzecz ujmując, człowiek posiada płeć trójwymiarową (płeć 3D).

W wyniku przeprowadzonych zajęć uczestnik powinien:

- Poznać złożoną rzeczywistość płci człowieka.
- Znać podstawowe cechy charakterystyczne każdego z wymiarów ludzkiej płci.
- Rozumieć płeć jako rzeczywistość wewnętrzną zintegrowaną.

Prezentacja multimedialna (do pobrania ze strony: www.pobierz.czysteserca.org.pl)

Wymagania sprzętowe: Program PowerPoint Office 2013 i nowsze, krój pisma: Calibri oraz podłączenie głośników

Patrząc na ludzi, zazwyczaj jesteśmy w stanie błędnie odróżnić kobietę od mężczyzny. Potrafimy też rozpoznać zewnętrzne cechy płciowe i przyporządkować je do właściwej płci. Jednocześnie żywy człowiek, którego mamy przed sobą, nie jest tylko ciałem. Nie jest jedynie aseksualnym posiadaczem ciała kobiecego lub męskiego, lecz sam w sobie jest kobietą bądź mężczyzną. Spróbujmy dokładniej przyjrzeć się fenomenowi płci, odsłaniając kolejne jej płaszczyzny, by dowiedzieć się, co to znaczy posiadać płeć i gdzie jest ona zakorzeniona w człowieku.

SLAJD 1

Na ekranie pojawiają się dwie postaci: kobiety i mężczyzny.

Kolor żółty symbolizuje składową cielesną organizmu człowieka.

Ludzkie ciało łączy człowieka ze światem przyrody. Poddane jest prawom biologicznym, które są niezależne od ludzkiej woli („coś się dzieje we mnie”). **Życiem wegetatywnym** nazwiemy całokształt procesów fizjologicznych, czynności i funkcjonowanie komórek, tkanek i narządów organizmu ludzkiego.

SLAJD 2

Postaci wypełnione żółtym kolorem.

Płeć cielesna

Omawiając cielesny aspekt człowieka, nie sposób pominąć wymiaru płciowego. Jak głęboko płeć wnika w ciało? Czy cechami płciowymi naznaczone są tylko wybrane struktury i funkcje (np. narządy rozrodcze), czy również inne części organizmu?

SLAJD 3

Między postaciami pojawiają się napisy określające zespół cech charakterystycznych i odróżniających płeć żeńską i męską.

Wypisane żółtym kolorem pojęcia służą ukazaniu tych właściwości ludzkiego ciała, które obiektywnie pozwalają przyporządkować człowieka do jednej z dwóch płci. W sposób najbardziej oczywisty świadczą o tym **genitalia** (narządy płciowe), następnie

gonady (gruczoły rozrodcze) i **hormony** (np. męski testosteron, żeński estrogen i progesteron). Jednak ludzkie ciało jest zdeterminowane płciowo na poziomie bardziej podstawowym. Wśród 23 par chromosomów występują **chromosomy płciowe** (XX – kobieta, XY – mężczyzna).

SLAJD 4

Spośród zespołu cech wyszczególniona zostaje „chromatyna” (wraz z definicją).

Wyróżniona w prezentacji **chromatyna płciowa** (ciałko Barra) występuje w każdej, pojedynczej komórce ciała kobiety. Stąd wniosek, że **ludzkie ciało jest płciowe na poziomie komórkowym**.

SLAJD 5

U góry slajdu pojawia się zdanie: „Ludzkie ciało jest płciowe już na poziomie komórkowym”.

By sprawdzić, jaką płęć posiada dany człowiek, wystarczy próbka jego śliny. Poddaje się ją badaniu na obecność ciała Barra (w chromatynie jąder komórkowych danego materiału genetycznego).

SLAJD 6

Postaci mężczyzny i kobiety przybierają częściowo kolor czerwony.

Zmysłowość

Pojęcie zmysłowości odnosi się do ludzkiej zdolności poznawania przez zmysły. Człowiek odbiera szereg bodźców ze świata zewnętrznego, które następnie podlegają przetworzeniu na **wrażenia** (przetwarzanie sensoryczne). Są one doświadczane już niejako „od wewnątrz”, będąc następnie tworzywem dla powstających wyobrażeń, czy reakcji emocjonalnych, a następnie uczuć, dążeń, motywacji, itd. W ten sposób na podłożu biologicznym powstaje zintegrowana z nim sfera psychiczna organizmu człowieka.

SLAJD 7

U góry ekranu pojawia się zdanie: „U ludzi i zwierząt życie wegetatywne jest powiązane ze zmysłami”. W zdaniu tym wyróżnione są słowa: „wegetatywne” (kolor żółty) oraz „zmysłami” (kolor czerwony).

Czy istnieje płeć psychiczna?

Już od narodzin (szczególnie w pierwszych latach życia) kształtuje się w człowieku identyfikacja płciowa, czyli przynależność do określonej płci i poczucie bycia kobietą lub mężczyzną. Proces kształtowania się tożsamości płciowej nie jest jednoznacznie określony, ale decydujące znaczenie posiadają dwa czynniki: biologiczny i społeczny. Ten pierwszy wynika przede wszystkim z różnic w ustrojach neurohormonalnych organizmów: męskiego i żeńskiego (z budową i funkcjonowaniem mózgu włącznie), co determinuje odmienne sposoby postrzegania, przetwarzania bodźców, wrażliwości uczuciowej, procesów myślowych czy wreszcie różnice w zachowaniach. Jednak nie mniej istotny jest aspekt społeczny. Ludzka psychika charakteryzuje się dużą plastycznością, dlatego pewne cechy związane z płcią mogą być kształtowane w procesie socjalizacji i wychowania.

Stąd też można mówić o specyficznych różnicach w profilu psychologicznym kobiety i mężczyzny oraz wyodrębniać charakterystyczne zestawy cech właściwych jednej, bądź drugiej płci. Należy pamiętać o dużych indywidualnych różnicach między osobami, które mogą nie mieścić się w schematycznym podziale.

W naświetlaniu tego zagadnienia pomocne okazują się być metafory, porównania, skojarzenia, jak np. o kobietach z Wenus i mężczyznach z Marsa. Dalej mamy: sól i pieprz, obraz i ramę, skarb i sejf, moc i siłę. W obiegu funkcjonuje ich bardzo wiele. Zestawienie porównawcze dobranych parami cech kobiecych i męskich zawiera **załącznik nr 1** (s. 36).

SLAJD 8

Na ekranie pojawiają się nowe pojęcia wyróżnione kolorem czerwonym, odpowiadające słowu „zmysły”.

SLAJD 9

Postaci mężczyzny i kobiety zostają obrysowane niebieską linią (wymiar 3D).

SLAJD 10

U góry pojawia się zdanie: „Organizm ludzki ma trzy składowe: wegetatywną, zmysłową i rozumną”.

Niebieska linia (wokół postaci mężczyzny i kobiety) symbolizuje wymiar osobowy człowieka, który poza życiem wegetatywnym i zmysłowym (jak w świecie zwierząt) posiada odróżniającą go, właściwą tylko jemu rozumność.

Rozum pozwala zachować dystans do siebie i świata. Widzieć rzeczy takimi, jakimi są. Czyni człowieka osobą zdolną poznawać rzeczywistość i kochać.

Człowiek jako organizm żywy nie tylko je, oddycha, odczuwa zmianę nastroju, ale również myśli i kocha. Ostatnie dwie cechy nie są dodatkami do życia ludzkiego, ale jego integralnymi składowymi. Z ich powodu mówimy o życiu człowieka jako osobowym.

SLAJD 11

Nad pojęciami w kolorze żółtym i czerwonym pojawiają się kolejne: „miłość”, „poznawanie” w kolorze niebieskim.

Poznawanie

Ludzkie poznanie dokonuje się dzięki zasadniczej właściwości osoby, jaką jest **rozumność**. Jest ona ludzkim sposobem kontaktowania się ze światem zewnętrznym. Rozumność pozwala ujmować istotne właściwości poznawanych przedmiotów i zjawisk w oderwaniu od ich cech jednostkowych. Człowiek może posługiwać się np. abstrakcją. Tworzy pojęcia pozwalające posiadać wiedzę bez konieczności bezpośredniego (fizycznego) kontaktu z poznawaną rzeczywistością.

Osoba nie jest skazana na jednowymiarowe podejście do otaczających ją przedmiotów i zjawisk. Na przykład dla lwa stado antylop jest godne uwagi tylko jako

źródło pożywienia. Człowiek jest w stanie przeprowadzić wielowątkowe obserwacje powodowany nie tyle głodem, ile czysto naukową ciekawością.

Miłość

Człowiek może przyjąć taki stosunek do świata, w którym nie chce go osiąść dla swoich celów, ale chce być z nim w relacji, zdążać do niego, uznając całkowitą jego autonomię. Tylko osoba jest w stanie świat pokochać, i nie chodzi tu o zaangażowanie jedynie uczuciowe.

Miłość jest drugą, obok myślenia, funkcją rozumu. Rozmyślając, człowiek tworzy myślne obrazy poznawanych przedmiotów, które jednak nie będą nigdy tym samym, co obrazowana rzeczywistość. Ta bowiem istnieje nie „w głowie”, lecz sama w sobie. Jej odwzorowanie może być mniej lub bardziej prawdziwe. Otaczająca człowieka rzeczywistość po prostu jest, i to właśnie stanowi jej podstawowe dobro (największym złem jest nie istnieć). Człowiek może wejść w relacje z rzeczami takimi, jakie są. Miłość jest to właśnie podążanie ku rzeczom i zjawiskom z racji na dobro, jakie sobą przedstawiają.

Należy podkreślić, że człowiek nie tworzy dobra. Człowiek dobro rozpoznaje.

SLAJD 12

Żółto-czerwone makiety postaci oddzielają się od niebieskich. Wewnątrz tych postaci pojawia się słowo „Ja”.

Niebieski obrys cielesno-zmysłowej postaci człowieka symbolizuje jego wewnętrzne „Ja”.

Kluczowe znaczenie ma **zdolność każdego z nas do powiedzenia o sobie „Ja”**. To wskazuje na centrum życia konkretnego człowieka, na źródło wszelkich jego działań, a szczególnie myślenia i zdolności kochania.

SLAJD 13

U góry pojawia się nowe zdanie: „W ludzkim wegetatywno-zmysłowym organizmie mieszka rozumny KTOS”.

Treścią życia osoby jest to, że „Ja” jest tu i nigdzie indziej oraz bytuje w oddzieleniu od innego „Ja”. Stanowi zamknięty świat, prowadzi życie w sobie, jest u siebie. Mimo że relacje międzyludzkie są czasami bardzo silne, nie są w stanie usunąć granicy wyraźnie oddzielającej jednego człowieka od drugiego.

„Ja” jest przeżyciem osoby, doświadczeniem bycia u siebie. To doświadczenie jest dane każdemu człowiekowi bezpośrednio i przekonuje człowieka o realności jego istnienia. Każdy może bez cienia wątpliwości powiedzieć: ja jestem, bytuję osobno, w oddzieleniu od wszystkiego, co znajduje się poza moim „Ja”. Nawet w filmach animowanych podkreśla się indywidualność i niepowtarzalność jednostki oraz jej wartość.

SLAJD 14

Emisja fragmentu filmu „Madagaskar 2”, prod. Mireille Soria, Mark Swift, rok 2008 (czas 1:06)

„Ja” jest różne od wszystkiego, co się nań składa. „Ja” jest ciałem, je, oddycha, śpi, kocha, ale te wszystkie elementy razem wzięte nie tworzą „Ja”. Przynależą do niego, „Ja” doświadcza ich jako swoich, ale się do nich nie sprowadza. Podobnie nie można zredukować osoby do społeczności, której jest częścią. Dalece wykracza poza swoją rodzinę, grupę przyjacielską itp. „Ja” ma swoją podmiotowość, jest **kimś**.

Człowiek jest więc jedną, niepodzielną, żywą istotą. Żadna z omówionych wyżej składowych organizmu człowieka nie występuje samodzielnie w oderwaniu od pozostałych. Wszystkie struktury czynnościowe, począwszy od pojedynczych komórek, żyją jednym i tym samym życiem tego oto, a nie innego osobnika. Rozumne „Ja” nie jest dodatkiem do organizmu, lecz jego integralną częścią. Przeżywanie siebie jako kogoś, kto jest niepowtarzalnym „Ja”, to cecha właściwa wyłącznie życiu ludzkiemu, swoisty certyfikat oryginalności człowieczeństwa.

W kręgu cywilizacji euroatlantyckiej zbudowanej na trzech filarach: filozofii greckiej, rzymskiego prawa oraz etosu chrześcijańskiego, zostało wypracowane pojęcie osoby, które oddaje istotę bycia człowiekiem. Rzeczywistość osoby, która może powiedzieć o sobie „Ja”, wyraża łacińska formuła *per se* tzn. **samoistnie**. Od tego wyrażenia pochodzi łacińskie słowo *persona*, czyli **osoba**.

Czy ludzkie „Ja” jest płciowe?

Konkretną osobę możemy porównać do wizerunku odcisniętego przez pieczęć. Prezentuje sobą określoną treść, ale nie istnieje bez podłoża, na którym została wytłoczona. W przypadku człowieka podłożem tym jest cielesno-psychiczny ustrój organizmu. Ten zaś z gruntu jest płciowy. Człowiek zatem nie tylko ma kobiece lub męskie ciało i psychikę, ale sam w sobie jest mężczyzną albo kobietą. Obok omówionych wyżej płci cielesnej i psychicznej u człowieka występuje także rozumne „Ja”, które jest płciowe. Jeśli więc „Ja” wyraża się w aktach rozumnych, jakimi są poznanie

SLAJD 15

Film znika. Powraca treść ze slajdu 13.

SLAJD 16

Żółto-czerwone postaci otrzymują z powrotem niebieski obrys, tworząc parę trójwymiarowych postaci.

SLAJD 17

U góry pojawia się zdanie: „Organizm ludzki ma trzy składowe: wegetatywną (kolor żółty), zmysłową (kolor czerwony) i rozumną (kolor niebieski)”.

W miejsce pojęć w kolorze żółtym pojawia się określenie SOMA, odpowiednio: PSYCHE (kolor czerwony) oraz INTELECTUS (kolor niebieski).

i miłość, to jest to poznanie i miłość na sposób kobiety bądź mężczyzny, co uwidacznia się szczególnie w relacjach między mężczyzną i kobietą.

Ta sekwencja slajdów rozpoczyna etap podsumowania. Pojawiają się wszystkie przejawy życia właściwe dla organizmu ludzkiego, zgrupowane na trzech różnych zasadniczych poziomach właściwych człowiekowi. Zostały one nazwane w języku łacińskim:

Soma (ciało)

Cały ustrój biologiczny człowieka wraz ze wszystkimi zachodzącymi w nim procesami fizjologicznymi podlegającymi prawom przyrody.

Psyche (psychika)

Całokształt cech i procesów wewnętrznych człowieka, na które składają się emocje, predyspozycje poznawcze, doświadczenie życiowe. Warunkują indywidualny profil osobowościowy każdego człowieka.

Intelectus (rozum)

Zakorzeniona w rozumnym „Ja”, właściwa jedynie człowiekowi zdolność poznawania prawdy i miłowania dobra.

Uwaga! W celu utrwalenia wiedzy wśród uczestników zajęć można zwięźle podsumować każdy z przejawów ludzkiego życia.

Kolejna sekwencja slajdów, jako podsumowanie, pokazuje, że ludzka płciowość przejawia się na tych samych płaszczyznach, które składają się na ludzkie życie – żadna z nich nie jest „wolna” od kontekstu płci. I tak można wyróżnić:

Somatyczny wymiar ludzkiej płciowości

Jest to zdeterminowany biologicznie neurohormonalny profil kobiecej lub męskiej organizmu ludzkiego.

Psychiczny wymiar ludzkiej płciowości

Uwarunkowany zmysłowo i emocjonalnie stan kobiecej lub męskiej osobowości człowieka.

Rozumny wymiar ludzkiej płciowości

Męskie/kobiece „Ja” zdolne do samostanowienia o sobie.

Treść slajdów 16–19 inspirowane przez prowadzącego do dialogu ze słuchaczami na temat specyfiki ludzkiej płciowości.

Szczególną uwagę należy zwrócić na to, że rozumne „Ja” jest czynnikiem integrującym wszystkie przejawy ludzkiego życia i decydującym o niepowtarzalności każdego człowieka. Jednocześnie „Ja” jest płciowe, ponieważ istnieje jako kobieta lub mężczyzna.

SLAJD 18

U góry pojawia się nowe zdanie: „Płeć jako właściwość organizmu ludzkiego jest również trójwymiarowa”.

SLAJD 19

Określenie SOMA zostaje zastąpione przymiotnikiem SOMATYCZNA (kolor żółty), PSYCHE – PSYCHICZNA (kolor czerwony), INTELECTUS – ROZUMNA (kolor niebieski).

Płeć 3D

Kończąc wykład na temat płci, wprowadzamy określenie „PŁEĆ 3D”, które ma podkreślić jej złożoność przy zachowaniu całkowitej jedności. Ma ona różne wymiary i żadnego z nich nie można usunąć bez uszczerbku dla całości.

SLAJD 20

Pojawiają się postaci w ubraniach oraz napis PŁEĆ 3D w kolorze żółto-czerwono-niebieskim.

Kobiecość i męskość – różnice i podobieństwa

Określenia – aforyzmy – sentencje

MĘSKOŚĆ	KOBIECOŚĆ
Eksploracja świata	Upiększanie świata
Jak jest zbudowany świat (złożoność)	Jak piękny jest świat (kontemplacja całości)
Zdobywanie sprawności	Bezwarunkowa afirmacja
Siła	Moc
Celowość świata	Całościowość świata
Spotkać kobietę tylko dla siebie	Spotkać mężczyznę na całe życie
Tożsamość świata	Ład wewnętrzny świata
Żeni się	Wychodzi za mąż
Ojcostwo	Macierzyństwo
Pyta, żeby zorientować się, o co chodzi.	Pyta, żeby usłyszeć z góry przyjętą przez siebie odpowiedź.
Sejf	Skarb
Mądrość	Inteligencja
Dedukowanie	Rozumienie
Problematyzowanie	Empatia
Sercem mężczyzny są sprawy świata.	Światem kobiety są sprawy serca.
Cały świat ma w głowie.	Ma pojedynczego człowieka w sercu.
Dla zakochanego mężczyzny kobieta jest jego terytorium.	Dla zakochanej kobiety mężczyzna to cały jej świat.
W trudnej dla siebie sytuacji potrzebuje czasu na przemyślenie wszystkiego.	W trudnej dla siebie sytuacji potrzebuje kogoś, komu przekaże swoje przemyślenia.
Jest jak skała, na której spoczywa czas.	Jest jak strumyczek, który przesunie choćby największą skałę.
Witraż	Lustro
Bycie spełnionym	Bycie kochaną
Poczucie sensu	Poczucie ładu
Rama	Obraz

Przyporządkuj zestawione powyżej pary określeń do jednego z trzech układów:

1. konfrontacyjny – jedno wyklucza drugie,
 2. symbiotyczny – oba doskonale się uzupełniają, są komplementarne,
 3. biegunowy – występują po obu stronach, lecz z różnym natężeniem.
- Uzasadnij swój wybór w odniesieniu do trzech wybranych przykładów (najlepiej po jednej parze z każdego układu).

Literatura:

1. Arterburn Stephen, *Mężczyźni i ich sekrety*, Poznań 2007.
2. Arystoteles, *O duszy*, Paweł Siwek, Warszawa 1988.
3. Beauvoir Simone de, *Druga płeć*, Gabriela Mycielska, Maria Leśniewska, Warszawa 2003.
4. Eldredge John, *Dziki serce, tęsknoty męskiej duszy*, Justyna Grzegorzczak, Poznań 2003.
5. Evdokimov Paul, *Kobieta i zbawienie świata*, Poznań 1991.
6. Ferrara Jennifer, *Dwa sposoby 'bycia ciałem'*, „W Drodze” 2004, nr 2, s. 53-66.
7. Freud Sigmund, *Życie seksualne człowieka*, Warszawa 1990.
8. Gray John, *Mężczyźni są z Marsa a kobiety z Wenus*, Katarzyna Waller-Pach, Poznań 2009.
9. Grześkowiak Jerzy, *Ciało, seksualność, cierpienie*, Lublin 2013.
10. Horney Karen, *Psychologia kobiety*, Jacek Majewski, Poznań 2003.
11. Imieliński Kazimierz, *Człowiek i seks*, Warszawa 1986.
12. Kępiński Antoni, *Z psychopatologii życia seksualnego*, Kraków 2003.
13. Kluczyńska Urszula, *Metamorfozy tożsamości mężczyzn w kulturze współczesnej*, Toruń 2009.
14. Milcarek Paweł, *Teoria ciała ludzkiego w pismach św. Tomasza z Akwinu*, Warszawa 1994.
15. Pable Martin, *Tajemnice męskiej duszy*, Kraków 2009.
16. Pospiszyl Kazimierz, *Psychologia kobiety*, Warszawa 1992.
17. Quay Paul M., *Chrześcijańskie znaczenie ludzkiej seksualności*, Warszawa 1996.
18. *Seksuologia*, Michał Lew-Starowicz, Zbigniew Lew-Starowicz, Violetta Skrzypulec-Plinta (red.), Warszawa 2017.
19. Stein Edyta (Teresa Benedykta od Krzyża), *Budowa osoby ludzkiej*, Kraków 2015.
20. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna w skrócie*, Wydawnictwo Antyk – Marcin Dybowski, Warszawa 2000.
21. Uliński Maciej, *Kobieta i mężczyzna. Dzieje refleksji filozoficzno-społecznej*, Kraków 2001.
22. Wojcieszek Krzysztof, *Stworzony i zrodzony... Metafizyczne wyjaśnienia biologicznego konstytuowania się człowieka w poglądach św. Tomasza z Akwinu - próba aktualizacji*, Warszawa 2000.
23. Zimbardo Philip G., Coulombe Nikita S., *Gdzie ci mężczyźni?*, tłum. Małgorzata Guzowska, Warszawa 2015.